

(e-certificate)

Electronic International Interdisciplinary  
Research Journal (EIIRJ)

www.aarthat.com

Peer - Reviewed Journal

ISSN : 2277 – 8721

SJIF Impact Factor : 6.21

Certificate of Publication

This is certify that

Prof. / Dr. Aarti Pramod Sapkale And Deepak kashinath  
Chaudhari has contributed a paper as author *entitled*

*A STUDY OF LEVEL OF MODERN THINKING IN FEMALE  
STUDENT TEACHERS OF COLLEGE OF EDUCATION*

has got published at Volume-VII, Issue- V  
in Month of Sept. – Oct. 2018.

The Editor in Chief and The editorial Board  
appreciate the intellectual Contribution of the author.

*Ramesh S.*

Mr. Rakesh Ramraje  
Chief Editor



SB-A

A STUDY OF LEVEL OF MODERN THINKING IN FEMALE STUDENT TEACHERS OF  
COLLEGE OF EDUCATION

Prof. Dr. Aarti Pramod Sapkale

D.E.S. College of education, Dhule (Maharashtra)

And

Deepak kashinath Chaudhari

D.D. Vispute college of education, Dhule (Maharashtra)

**Abstract:-**

The concept of modernity is not only related with advance life style but also related with progressive thinking. Teachers and specially lady teachers can help girl students for development of modern thinking. So in present study survey is carried out to find out level of modern thinking in female student teachers. Standerdised tool is used to collect data. Measurement of central tendencies and distribution of percentage is calculated for statistical analysis. Sample is selected by random sampling method.

**Title :-** A Study of level of modern thinking in female student teachers of college of education.

**Introduction:-**

Female is the most depressed class in Indian society from ancient period. But after colonial period there were so many social reformers like mahatma phule, Dr. B.R. Ambedkar, Dhondo keshav karve, Gopal Agarkar etc. these people were strongly spoke in fever of women and because of their efforts situation was started to change positively. In present there are large number of female teachers in society.

**Objective of study:-**

To find out level of modern thinking in female student teachers of college of education.

**Importance of study:-**

Concept of modern thinking is a broad concept. Modernity is related to thinking rather than life style. Many time we can see that person having advance life style in living but having orthodox mentality. Teacher plays important role in construction of mentality of students. Especially lady teachers can do more positive work for girls studying in school. So it is necessary find out level of modern thinking in female student teachers of college of education.

**Research Methodology :-**

Survey method is carried out for present study.

**Sample and Sampling:-**

A Sample of 120 female student teachers studying in college of education (A.Y. 2017-18) were selected by random sampling method from dhule and nandurbar city of Maharashtra state.

**Tools of study:-**

A tool for this study is modern thinking scale which is constructed by researcher. Standardization of



# 2<sup>nd</sup> International Conference on Multidisciplinary Research

## Certificate

This certificate acknowledges and honours

*Prof./Dr./Mr./Ms. Deepak Kashinath Chaudhari*  
for participating & presenting his/her paper on

*Purpose of Education and Modernization*

in

2<sup>nd</sup> International Conference on Multidisciplinary Research

Held on: 08<sup>th</sup> – 09<sup>th</sup> September 2018 at

Mahratta Chamber of Commerce,  
Industries and Agriculture Tilak Road, Pune (India)



*Dr. A. K. Sharma*  
Editor Conference World

*MV Ghamande*  
Mrs. Manasi V. Ghamande  
Editor ICMR-18

*Conference World Team Wishes All the Best for your Bright Future*



[www.conferenceworld.in](http://www.conferenceworld.in)

ISBN:978-93-87793-45-3





[www.conferenceworld.in](http://www.conferenceworld.in)

2<sup>nd</sup>

International Conference on Multidisciplinary Research

**Venue:**

**Mahratta Chamber of Commerce, Industries and Agriculture  
Tilak Road, Pune (India)**

**08th – 09th September 2018**

**Editors**

**Mrs. Manasi V. Ghamande**

**Dr. A.k. Sharma**



# 2nd International Conference on Multidisciplinary Research (ICMR-2018)

ISBN:978-93-87793-45-3

Venue: Maharashtra Chamber of Commerce, Industries and  
Agriculture Tilak Road, Pune (India)

Date: 08th-09th September 2018

## INDEX

S. No.	Paper ID	Paper Title	Author
1	401	Effects of the Role of Central Banks of Nigeria (CBN) in the Implementation of Cashless Banking System in Nigeria	Mohammed Isa Kida, Dr. Akhil Goyal
2	404	Information Technology in Classrooms	Savan Pyasi, Dr. Prabhat Kumar Pandey
3	406	Purpose of Education and Modernization	Deepak Kashinath Chaudhari
4	407	Study of Thermo Physical Properties of Binary Liquid Mixtures of Pyridine with Methanol at 293 K	A G Patil ,Aruna P. Maharolkar, A. G. Murugkar *
5	408	COMPARATIVE ANALYSIS OF SINGLE CELL BOX GIRDER FOR DIFFERENT CODE	Jayesh Patil, Prof. R.S. Patil, Dr.G.R.Gandhe
6	412	A Conceptual Framework for Growth of Credit Derivative Markets in India with reference to the Corporate Bond Markets	Dr. Pranay Parashar, Dr. Sujit G. Metre
7	413	A STUDY ON LEVELS OF JOB SATISFACTION FOUND WITH MAHATMA GANDHI NATIONAL RURAL EMPLOYMENT GUARANTEE SCHEME (MGNREGS) BENEFICIARIES AT SELECTED AREAS OF CUDDALORE DISTRICT OF TAMIL NADU	Ms. T. Valli, Ms. K. Suganthi, Dr. K. Ramakrishnan
8	415	GRID computing in Drug Development, Dispensing Using MEMS and NEMS	Prof.Shonal A Vaz, Prof.Chetashri S.Bhusari , Prof.Bhagys shri Kulkarni ,
9	417	INFRARED ABSORPTION SPECTROSCOPIC ANALYSIS OF PRASEODYMIUM (Pr) SOAPS	Babita Rani , Vineet Bhardwaj, Meera Sharma
10	418	Impact of Computer Assisted Teaching and Social Media on Students in Vindya Region	Savan Pyasi, Dr. Prabhat Kumar Pandey



## JOURNAL OF RESEARCH AND DEVELOPMENT

A MULTIDISCIPLINARY INTERNATIONAL LEVEL REFEREED JOURNAL (PEER REVIEWED)


Volume – 11, Issue 08 (Special Issue) | March 2021 | ISSN – 2230 - 9578 | Cosmos Impact Factor – 5.13

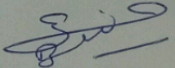
### CERTIFICATE OF PUBLICATION

This is to certify that Mr/Mrs./Dr./Prof. योगीला भगतिश्वर वारी  
of बापूसाहेब डी डी विस्मपुले शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, धुळे. has published  
his / her paper entitled शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयातील प्रशिक्षणार्थीना परीक्षेबाबत  
येना-या चिंतनेचा अभ्यास.

in 'Journal of Research and Development' A Multidisciplinary International Level Refereed Journal  
(Volume – 11, Issue 08 (Special Issue), March 2021, Special Issue, ISSN – 2230 - 9578, Cosmos  
Impact Factor – 5.13)

Thank you for sending your valuable writing for Journal.

  
Dr. Chandrashekhar D. Wani  
(Special Issue Editor)

  
Dr. Shivaji B. Patil  
(Special Issue Editor)



## शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयातील प्रशिक्षणार्थीना परीक्षेबाबत येणाऱ्या चिंतेचा अभ्यास

डॉ. योगिता भगीरथ बारी

सहाय्यक प्राध्यापक

बापूसाहेब डी डी विसपुते शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, धुळे

डॉ. वैशाली रवींद्र मोनवणे

सहाय्यक प्राध्यापिका

गंगामाई शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, नगाव, धुळे.

### गोष्टाः :

प्रस्तुत संशोधन अभ्यासात संशोधिकेने शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयातील विद्यार्थी प्रशिक्षणार्थी व विद्यार्थिनी प्रशिक्षणार्थी यांच्यामधील परीक्षेबाबत येणाऱ्या चिंतेचा अभ्यास केला. या अभ्यासात न्यादर्शचा आकार २०० होता. अभ्यासातील प्रशिक्षणार्थी च्या चिंतेचा मापन करण्यासाठी संशोधिकेने डॉ. मधु अग्रवाल व वर्षा कौशल्य यांच्या प्रमाणित चाचणीचा उपयोग करण्यात आला त्यात एकूण ३८ विधाने होती शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयातील विद्यार्थी व प्रशिक्षणार्थी आणि विद्यार्थिनी प्रशिक्षणार्थी त्यांची तुलना केली असता त्यांच्यातील फरक (०.०५) सार्थकता स्तरावर सारणी १ मूल्य (३.७२ > १.९७ आले. प्राम (मूल्य सारणी) १.९७ मूल्य पेक्षा जास्त आले म्हणून दोन मध्यमान गुणांका मधील फरक लक्षात येण्यासारखा आहे. म्हणजेच शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयातील विद्यार्थी व विद्यार्थिनी यांच्यामधील चिंतेत सार्थक फरक आढळून येतो.

### प्रस्तावना :

२१ वे शतक स्पर्धेचे व संगणकाचे युग जरी मानले गेले. तरी हे शतक मात्र ताण-तणावाचे व चिंता रोगाचे असणार आहे. आजच्या वाढत्या तंत्रज्ञानामुळे शिक्षण पद्धती ही अधिक विकसित होत चालली आहे. वेगवेगळ्या क्षेत्रामार्फत विद्यार्थ्यांना ज्ञान दिले जाते. तसेच विविध परीक्षाही आयोजित केलेल्या आहेत. स्पर्धेचे प्रमाण जास्त असल्याने विद्यार्थ्यांमध्ये अधिक गुण मिळविण्यासाठी तसेच यश संपादन करण्यासाठी चढाओढ दिसून येते. तसेच यामागे पालकांच्या ही अपेक्षा, शिक्षकांच्या अपेक्षा असतात परिणामी विद्यार्थी दडपणाखाली येऊन चिंताग्रस्त होतो.

पालक मुलांच्या शिक्षणाबाबत प्रमाणापेक्षा जास्त काळजी करतात. मुलांवर अपेक्षांचे डोंगर उभारतात त्यांना अभ्यासाबद्दल सतत उपदेश करतात शिक्षक देखील परीक्षेतील गुण याबद्दल सतत सूचना करतात यामुळे विद्यार्थी परीक्षेच्या काळजीने तणावग्रस्त होतो व सतत त्यांना चिंता भेडसावत असते. परीक्षा या शब्दाची तो चिंता करीत असतो. प्रस्तुत संशोधनात मुलांना परीक्षे बाबतीत येणाऱ्या चिंतेचा अभ्यास करण्याचा मानस संशोधिकेने केला आहे.

**समस्या विधान :** शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयातील प्रशिक्षणार्थीना परीक्षेबाबत येणाऱ्या चिंतेचा अभ्यास.

### उद्दिष्टे :

- १) शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयातील प्रशिक्षणार्थीच्या परीक्षेबाबत असलेल्या चिंतेचा अभ्यास करणे.
- २) शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयातील विद्यार्थिनी प्रशिक्षणार्थीच्या परीक्षेबाबत असलेल्या चिंतेचा अभ्यास करणे.
- ३) शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयातील विद्यार्थी व विद्यार्थिनी प्रशिक्षणार्थी यांना येणाऱ्या परीक्षेबाबतीतल्या चिंतेची तुलना करणे.

### परिकल्पना :

**संशोधन परिकल्पना :** शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयातील विद्यार्थी व विद्यार्थिनी प्रशिक्षणार्थीना परीक्षेबाबत जाणवणाऱ्या चिंतेच्या प्रमाणात सार्थक फरक असतो.

**शून्य परिकल्पना :** शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयातील विद्यार्थी व विद्यार्थिनी प्रशिक्षणार्थीना परीक्षेबाबत जाणवणाऱ्या चिंतेच्या प्रमाणात सार्थक फरक आढळून येत नाही.

### मर्यादा :

- १) प्रस्तुत संशोधन हे धुळे शहरातील शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय पुरतेच मर्यादित आहे.
- २) प्रस्तुत संशोधन हे धुळे शहरातील शिक्षण शास्त्र महाविद्यालयातील २०२०-२०२१ या शैक्षणिक वर्षातील प्रशिक्षणार्थी विद्यार्थ्यांना पुरतेच मर्यादित आहे.
- ३) प्रस्तुत संशोधनात २०० प्रशिक्षणार्थींचाच सहभाग केला आहे.

**संशोधन पद्धती :** प्रस्तुत संशोधनासाठी संशोधिकेने सर्वेक्षण पद्धतीचा वापर केला आहे

**जनसंख्या :** धुळे शहरातील विनाअनुदानित शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयातील द्वितीय वर्ष प्रवेशित प्रशिक्षणार्थी प्रस्तुत संशोधनाची जनसंख्या आहे.

**न्यादर्श :** प्रस्तुत संशोधन धुळे शहरातील ५ विनाअनुदानित शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयातील तीन महाविद्यालयांचा समावेश केला आहे.

धुळे शहरात एकूण ५ महाविद्यालय आहेत. लॉटरी पद्धतीने डी.डी.विसपुते शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, नगाव शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय व अभय शिक्षण शास्त्र महाविद्यालय यांची निवड केली. महाविद्यालयातील द्वितीय वर्ष १०० प्रशिक्षणार्थी पैकी यादृच्छिक



# JOURNAL OF RESEARCH AND DEVELOPMENT

A MULTIDISCIPLINARY INTERNATIONAL LEVEL REFEREED JOURNAL (PEER REVIEWED)

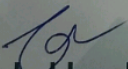
Volume – 11, Issue 08 (Special Issue) | March 2021 | ISSN – 2230 - 9578 | Cosmos Impact Factor – 5.13

## CERTIFICATE OF PUBLICATION

This is to certify that Mr/Mrs./Dr./Prof. योगीला भागीरत बारी  
of बापूसाहेब डी. डी. विसपुले शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, धुळे has published  
his / her paper entitled शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयातील प्रथम वर्षातील विद्यार्थी  
शिक्षकांमधील पयविरणाबाबत जाणीव जागृतीचा अभ्यास.

in 'Journal of Research and Development' A Multidisciplinary International Level Refereed Journal  
(Volume – 11, Issue 08 (Special Issue), March 2021, Special Issue, ISSN – 2230 - 9578, Cosmos  
Impact Factor – 5.13)

Thank you for sending your valuable writing for Journal.

  
Dr. Chandrashekhar D. Wani  
(Special Issue Editor)

  
Dr. Shivaji B. Patil  
(Special Issue Editor)





## डी. एड. अध्यापक विद्यालयातील विद्यार्थ्यांमधील वैज्ञानिक मूल्यांचा अभ्यास

प्रा. डॉ. योगिता बारी

सहाय्यक प्राध्यापक,

बापूसाहेब डी. डी. विसपूते शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, धुळे

DOI No. 03.2021-11278686

DOI Link :: <https://doi-ds.org/doi/10.2021-31724871/IRJHIS2107003>

### सारांश:

प्रस्तुत संशोधन अभ्यासात संशोधकाने डी.एड. अध्यापक विद्यालयातील प्रथम वर्ष विद्यार्थी आणि विद्यार्थिनी यांच्यामधील वैज्ञानिक मूल्यांचा अभ्यास केला या अभ्यासात न्यादर्शका आकार, 100 होता अभ्यासातील विद्यार्थ्यांचे वैज्ञानिक मूल्यांचे मापन करण्यासाठी संशोधकाने तयार डी.एड. केलेली स्वनिर्मित चाचणीचा उपयोग केला. डी. एड. अध्यापक विद्यालयातील विद्यार्थी व विद्यार्थिनी यांच्यामधील वैज्ञानिक मूल्यात सार्थक फरक आढळून येतो.

### प्रस्तावना:

आजचे युग हे विज्ञानाचे युग आहे या विज्ञान युगात नवनवीन तंत्रज्ञानाची निर्मिती होत आहे तंत्रज्ञान हे मानवी जीवनाचे अविभाज्य अंग झाले आहे. प्रत्येकाने जीवनात तंत्र विज्ञानाचा वापर करणे अत्यावश्यक ठरते आहे. बदलत्या विचारधारेने नुसार शिक्षण प्रक्रियेतील आधारस्तंभ म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या शिक्षकाला अध्ययन अध्यापन प्रक्रियेत संशोधन महत्त्वपूर्ण ठरत आहे. संशोधनामुळे नवीन नियम, तत्वे, सिद्धांत यांचा शोध लावता येतो. संशोधनाचे क्षेत्र हे इतर क्षेत्रातही उपयुक्त आहे आजच्या या वैज्ञानिक युगात आपल्या जीवनाचा प्रत्येक क्षण हा विज्ञानाने व्यापला आहे. व ही जाणीव सर्वांनाच असती तर वैज्ञानिक दृष्टिकोनाची कमतरता भासली नसती. याची जाणीव मात्र थोड्या मंडळींना असते. विज्ञान म्हणजे ज्ञान साधना होय विज्ञान युग असून देखील वर्तमानपत्रातील बातम्या वाचल्या तर अंगाला शहारे आल्यावाचून राहत. ज्ञानाचा अखंड शोध होय. अजूनही अदिवासी पासून ते महानगरी मुंबईच्या गगनचुंबी इमारती मधून आंतरराष्ट्रीय व्यापार करणाऱ्या उद्योगपती पर्यंत आणि नुकतेच. नाही समज येऊ लागलेल्या सात वर्षांच्या बालकापासून तर सत्तरीच्या परिपक्व प्रौढ वयस्कर व्यक्ती पर्यंत धर्म भाषा प्रदेश असा कोणताही, लिंग जात, अपवाद न करता आपल्या पातळीवर आपल्या सोयीनुसार अंधश्रद्धा सांभाळणारे आणि त्यांचे समर्थन करणारे लोक बघितले की या अफाट प्रगतीचा मानदंड कोणता अशी जळकट शंका मनात उत्पन्न होते.

आपल्या समाजातील विद्यार्थ्यांना अधिक चांगले विज्ञान शिक्षण मिळण्याची आवश्यकता आहे. आजच्या विद्यार्थी उद्याचा शास्त्रज्ञांनी तंत्रज्ञ, शिक्षक, कुशल कामगार असणार आहे त्यासाठी विद्यार्थ्यांमध्ये वैज्ञानिक मूल्य रुजणे आवश्यक



डॉ. योगिता भगीरथ बारी

सहाय्यक प्राध्यापक,  
बापूसाहेब डी डी विसपुते  
शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय  
धुळे  
yogitabari2@gmail.comOne Day International Interdisciplinary E-Conference On  
BENEFITS OF LIFE VALUES IN CONTEMPORARY SOCIAL SYSTEMOn 30<sup>th</sup> September, 2021 @

K.M. MALKAPUR, D.M &amp; P.H.S. P. COLLEGE, BALAPUR, &amp; V. S. S., BRANCH AKOLA

समकालीन समाजव्यवस्थेत राज्यघटनेतील मूल्यांची उपयोगिता

## ABSTRACT

भारत देश हा 150 वर्षे इंग्रजांच्या ताब्यात होता. त्यावेळी इंग्रजांची सत्ता होती बऱ्याच प्रयत्नानंतर 15 ऑगस्ट 1947 यावर्षी भारताला स्वातंत्र्य मिळाले देश मुक्त झाला स्वतंत्र भारतात स्वतंत्र राष्ट्र म्हणून समाजाचे दैनंदिन व्यवहार सुरक्षितपणे पार पाडण्यासाठी जी पावले उचलली गेली. त्यातील महत्वाचे पाऊल म्हणजे आपली भारतीय राज्यघटना होय. भारत देश आणि त्याचा केंद्रभार व्यवस्थित चालण्यासाठी समाजाची एकी विशिष्ट राष्ट्रीय मूल्यांवर अधिष्ठित असली पाहिजे. म्हणून स्वतंत्र भारतातील समाजाची रचना कशी असावी कोणकोणती सामाजिक मूल्ये आपण अंगी अंगीकारायला हवीत, समाजाची उभारणी कोणत्या मूलभूत तत्वांवर आधारित असणे आवश्यक आहे. हे भारताच्या राज्यघटनेत समादिष्ट केलेले आहे.

**स्वातंत्र्य** - भारतीय राज्यघटनेत समाजातील सर्व नागरिकांना भाषण अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याचा हक्क दिला आहे. शांततेने एकत्र जमण्याचा, राज्यात सर्वत्र मुक्तपणे संचार करण्याचा अधिकार दिला आहे. राज्यघटनेच्या या अधिकारामुळे प्रत्येक नागरिकाला स्वतंत्रपणे विचार करता येतो. विचारप्रमाणे अभिव्यक्तीचे स्वातंत्र्य मिळाल्याने व्यक्ती आपले विचार मुक्तपणे मांडू शकतो. अभिव्यक्ती व विचार स्वातंत्र्य हे राज्यघटनेचे महत्वाचे वैशिष्ट्य आहे. त्याचप्रमाणे हे भारतीय लोकशाहीचे पायाभूत मूल्य आहे म्हणून त्याला संविधानात अधिक महत्त्व आहे.

**न्याय** - भारतीय राज्यघटनेने न्याय या मूल्यामध्ये सामाजिक, आर्थिक व राजकीय अशी तीन अंगे केली आहेत. या तीनही क्षेत्रातील व्यवहार न्यायावर आधारलेला असावा असे घटनेत नमूद केलेले आहे. नागरिकांनी सामाजिक व्यवहारात कोणावरही अन्याय होऊ नये असे वागावे आर्थिक व्यवहारात कोणाचेही शोषण करू नये. तसेच राजकीय व्यवहारात कोणावरही जुलूम करू नये. ही घटनेत नमूद केलेली आहेत. शिक्षकाने देखील आपण शिक्षक म्हणून काम करताना आपल्या सर्व विद्यार्थ्यांना समान न्याय दिला जाईल असे आदर्श वर्तन ठेवावे. हा याचा अर्थ आहे न्यायाचे तीन अंगे खालीलप्रमाणे स्पष्ट करता येईल.

घटनेत विविध कायदे आणि कलमे तयार झाली. त्यातून ज्यांना अनेक पिढ्यांपासून अतिशय हीनदीन उपेक्षित ठेवण्यात आले. त्या दलित समाजातील जाती-जमातींना आणि विशेष करून स्त्रियांना सामाजिक न्याय देण्याच्या दृष्टीने समानतेचा दर्जा देण्यात आला.

**आर्थिक न्याय**- समाजात श्रीमंत-गरीब अशी दरी असते. मग देश कोणताही असो तेथे असा फरक दिसतो. श्रीमंत व्यक्ती नेहमी श्रीमंतच होत जातो तर गरीब गरीबच होत जातो. ही दरी कमी होण्यासाठी समानता हवी म्हणजेच आर्थिक न्याय होय एखाद्या व्यक्तीला संधी मिळाल्यावर तो आपल्या बुद्धी व कौशल्य यांच्या जोरावर गरिबीतून देखील श्रीमंत होऊ शकतो. यासाठी त्याला संधीची समानता हवी याचा अर्थ शिक्षण पाहिजे शिक्षणासाठी राखीव जागा पाहिजे. याचे समान वाटप हवे. या सर्व गोष्टी राज्यघटनेच्या कायद्याने सर्वांना समान न्याय मिळू लागल्या गरिबांना आर्थिक न्याय मिळू लागला. तो आपल्या बुद्धी चातुर्याच्या जोरावर उच्चपदावर काम करू लागला. त्याचे राहणीमान उंचावले हे सर्व आर्थिक न्यायामुळे शक्य झाले.

**राजकीय न्याय** - भारतीय समाज हा प्राचीन समाज आहे. पूर्वीच्या काळी वर्णव्यवस्था होती. परंतु त्या वर्णव्यवस्थेचे रूपांतर जातीत झाले. म्हणून भारतीय समाजात विविध जाती पंथ धर्म





## Journal of Interdisciplinary Cycle Research

An UGC-CARE Approved Group - II Journal

An ISO : 7021 - 2008 Certified Journal

ISSN NO: 0022-1945 / web : <http://jicrjournal.com> / e-mail: [submitjicrjournal@gmail.com](mailto:submitjicrjournal@gmail.com)

# Certificate of Publication

This is to certify that the paper entitled Certificate Id: JICR/5350

“A study of Attitude of Trainee Teacher towards Micro Teaching in College of Education Dhule”

Authored by :

**Prof. Dr. Yogita Bhagirath Bari**

From

**Bapusaheb D. D. Vispute College of Education Dhule (Maharashtra)**

Has been published in

**JICR JOURNAL, VOLUME XIII, ISSUE X, OCTOBER- 2021**



*R. Rezwana Begum*

**Dr. R. Rezwana Begum, Ph.D** Editor-In-Chief  
JICR JOURNAL



International  
Organization for  
Standardization  
7021-2008

<http://jicrjournal.com>



## A study of Attitude of Trainee Teacher towards Micro Teaching in College of Education Dhule

Prof. Dr. Yogita Bhagirath Bari  
Bapusaheb D. D. Vispute College of Education  
Dhule (Maharashtra)

**\*Introduction –**

Research is creative and Systematic work undertaken to increase to stock of knowledge. It involves the collection organization and analysis of information to increase understanding of a topic or issue. Research in teaching is yet a young science. A sprinkling of interest in the topic of systematic observation had been followed during fifties and sixties. Teaching is set of skill and skills are a set of behaviors. According to allen (1970) teaching consisted of acts or behaviors. It is conceded that attitudes, personality, intelligence and these factors affect the success of Teacher. -

At present in Teacher Training institutions the student teacher are trained through the traditional approach of teaching and measurement of the extent to which the trainee acquires a skill in particular and general teaching comprehended is very vague and unscientific. Hence some other techniques or approach should be adapted to that the opportunity for the development of various teaching skill among teachers shall be increased micro teaching which is one of the recent innovation in teachers education. Micro teaching is a teacher Training techniques that helps trainee skills it requires the teachers trainee so in this way the teacher trainee practices the teaching skill in terms of definable observable measurable and controlled from with repeated cycles till he / she attains mastery in the use of skills.

**\*Concept of Micro-Teaching-** Teaching of a small unit of content to the small group of student micro-teaching is scaled down teaching encounter in which a teacher. Teacher a small unit in to a group of 5 to 10 pupils for a small period to 5 to 10 minutes. Such a situation offers to acquire new teaching skills and to refine old ones microteaching is new design for teacher training which provides trainees with information about their performance immediately after completion of their lesson. There are various devices to modify the behavior of teacher to develop different teaching skill one of such devices is micro teaching. The teaching trainee is provided immediate feedback on the basis of which he can improve his class room behavior.

**\*Definition of Micro Teaching –** Micro Teaching is described as a sealed down teaching, encounters in class size and class time ( Allen 1966). The minimum requirement of any training program me is that it should enable the trainee to acquire the basis skill and continuous of a good teacher. Micro teaching is real teaching but those complexities of normal classroom teaching are lessened Passi (1976) has described in details the thirteen teaching approach as the following



UGC CARE Group I Journal

ISSN : 0975-7945

# KALĀ

The Journal of Indian Art History Congress

## Certificate of Publication

Certificate of publication for the article titled:

**A COMPARATIVE STUDY OF MULTIPLE-INTELLIGENCE OF MALE  
AND FEMALE B.ED STUDENTS**

Authored by

**DR.Yogita suresh Bari**

Assistant Professor Bapusaheb D D vispute College of Education, Dhule

Volume No. 27 No.1(XIV) : 2021

in

KALA : Journal of Indian Art History Congress

**Impact Factor = 6.125**



Editor:

Kala Journal



ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये

UGC

University Grants Commission

Approved Journal



A COMPARATIVE STUDY OF MULTIPLE-INTELLIGENCE OF MALE AND FEMALE  
B.ED STUDENTS

DR.Yogita suresh Bari Assistant Professor Bapusaheb D D vispute College of Education, Dhule :  
yogitabari2@gmail.com

Present paper deals with the Multiple Intelligence introduced by Dr. Howard Gardner. Dr. Howard Gardner introduced the theory in frames of minds and suggested that each individual possesses at least seven such relatively independent mental abilities of intelligence. Teachers and educators must take advantages of this multiplicity of the student's intelligence so that all students have a chance to learn and to demonstrate what they have learned not just those who happen to be gifted with words and numbers. In the present paper Researcher tried to find out that whether there is difference between Multiple Intelligence of girls and boys of B.Ed students as they are somewhat of same age and same intelligent level.

**Keywords** – The Multiple Intelligence, Linguistic Intelligence, Logical Intelligence, Musical Intelligence, Spatial Intelligence, Naturalistic Intelligence, Intra Personal

#### Introduction

In 21st century generation is very knowledgeable. The intelligence is varying from students to students. Now a day's student's intelligence level seems higher than the earlier generations. They are acquiring more knowledge due to the latest technologies available to them. Parents are also playing a major role towards the development of student's intelligence. The way of thinking and learning style is becoming higher than the teachers due to which the teachers are facing many problems as per the increase of their perception ability. Man comes in this world with wise brain & a generous mind. Earlier I.Q. was considered to be very important & great value was given to such knowledge of one's I.Q. But the modern psychologists have extensively investigated the characteristic of children perception, thinking & concept formation at different ages.

The Theory of Multiple Intelligences suggested by Gardner in the early 1980s as an alternative way to traditional classroom designs that as a need for the variety of ways people learn and understand. Gardner (1983) suggested that learners do not have a single intelligence, but a range of intelligences. His assumption is that all people have these intelligences but in each person one of them is more pronounced. This new view on intelligence differs from the traditional view that usually recognizes only two intelligences. Gardner made a significant contribution to cognitive science by Multiple Intelligences Theory, which builds a learner-based philosophy. With the help of this theory, people can comprehend better how individual differences can be understood, approached and improved in a teaching and learning environment. Armstrong (1987) described about the Multiple Intelligences and suggested ways of helping children to learn more intelligently. He focused the parents and suggested the various techniques and methods to teach children efficiently based on Multiple Intelligence concepts. Munro (1994) examines Multiple Intelligences model of individual ways of learning and its implications for mathematics teaching. The alternative ways that students used were mathematical ideas, management or control mechanisms and related models of learning preferences, ways in which students relate and manipulate ideas for the teaching of mathematics.

#### Objectives:

1. To study of the Multiple Intelligence of male students in BEd students.





# Akshara Multidisciplinary Research Journal

Peer-Reviewed & Refereed International Research Journal  
A/P Dongar Kathora, Tal-Yawal, Dist-Jalgaon, Maharashtra, India Pin Code: 425301

## Certificate of Publication

This is to certify that the review board of *Akshara Multidisciplinary Research Journal*

accepted the research paper / article by

Prof./ Dr./ Mr./ Mrs ..... प्रा. डॉ. मिनाक्षी दयाराम महाले .....

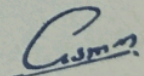
titled as ..... डॉ. शहराजीम ड. एवी. च्या विद्यार्थ्यांच्या अभ्यास सवयी व

शैक्षणिक संपादन यांचा अभ्यास .....  
It is peer reviewed and published in the Volume ..... 03 ..... Issue IKA ..... in the month of April-June 2012

We express our thanks for sending research material to be published in our AMRJ.

SJIF Impact-5.54



  
Editor in Chief  
Dr. G. S. Koli



## धुळे शहरातील इयत्ता ९ वी च्या विद्यार्थ्यांच्या अभ्यास सवयी व शैक्षणिक संपादनूक यांचा अभ्यास

डॉ. मिनाक्षी दयाराम महाले

प्र.प्राचार्य बापूसाहेब डी. डी. विसपुते शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, धुळे

सारांश :-

प्रस्तुत संशोधनात माध्यमिक शाळेतील इ. ९ वी च्या विद्यार्थ्यांच्या अभ्यास सवयी व शैक्षणिक संपादनूक यांचा अभ्यास करण्यासाठी सर्वेक्षण संशोधन पध्दतीचा अवलंब केला होता. माध्यमिक शाळेतील ९ वी चे १५० विद्यार्थी हे नमुना म्हणून निवडले होते. माहिती संकलित करण्यासाठी संशोधिकेने डॉ. डी. गोपाळराव यांची सिध्दी प्रेरणा अभ्यासण्यासाठी प्रमाणित चाचणीचा वापर केला आहे. संकलित माहितीचे विश्लेषण करण्यासाठी मध्यमान, मध्यांक, बहुलक, प्रमाण विचलन या संख्याशास्त्रीय परिणामाचा अवलंब करण्यात आला होता.

प्रास्ताविक :-

अभ्यास करण्यात मुलांना रस वाटत नाही, खेळण्यात जास्त उत्साह तसा अभ्यासात दिसून येत नाही. अभ्यास ही शिक्षण क्षेत्रातील अतिशय गुंतागुंतीची प्रक्रिया आहे. ती चांगली व्हावी यासाठी केवळ अध्यापक जबाबदार नसून कार्यपध्दतीवर तिचे यश अवलंबून असते. विद्यार्थ्यांच्या कार्यपध्दतीमध्ये त्याची अभ्यासाची वेळ ठरविण्याची योग्यता अभ्यासाचे नियोजन ठिपणे खेळण्याची पध्दती, एकाग्रता, मनन, पाठांतर अनेक गोष्टींचा समावेश असतो. याचाच अर्थ असा की, अध्यापन प्रक्रिया ही अभ्यास पध्दतीवर अवलंबून असते.

विद्यार्थ्यांमधील सुमगुण क्षमता कोणत्या व त्याची पूर्ती यात फरक आहे. हे शोधण्यासाठी शिक्षक पालक दोघे उत्सुक असतात. बऱ्याच विद्यार्थ्यांच्या अपशयाची कारणे त्यांच्या चुकीच्या अभ्यास सवयी असे ही म्हणता येईल.

चांगल्या अभ्यास सवयींचा विकास करणे ही एक शैक्षणिक संपादनूकीवर परिणाम करणाऱ्या बुध्दीमत्ता अभिरुची चाचणी परीक्षा या घटकाबरोबर अभ्यास सवयी हा एक प्रमुख घटक आहे.

व्यक्तीभेदामुळे विद्यार्थ्यांनी अवलंबिलेल्या विशिष्ट अभ्यास पध्दतीमध्ये मोठी तफावत असल्याचे सातत्याने निदर्शनास आले आहे. व्यक्तीपरत्वे अभ्यासासाठी निश्चित केलेला वेळ अभ्यासेतर कार्यक्रमाचे अडथळे

अभ्यासाची तंत्रे यात भिन्नता आढळून येते. बऱ्याच सवयी अध्ययनासाठी सहाय्यकारी किंवा हानीकारक ठरतात. त्यासाठी अभ्यास सवयी या शैक्षणिक संपादनूकीसाठी सहाय्यकारी ठरतात किंवा नाही हे पाहण्यासाठी हा विषय हाती घेतलेला होता.

संशोधनाची गरज :-

प्रचलित परीक्षा पध्दतीमध्ये यशस्वी होण्यासाठी विद्यार्थी पाठ्यपुस्तकातील अथवा प्रश्नसंच यातील मजकूर पाठ करतात. एखाद्या विषयाचे सखोल ज्ञान मिळण्यापेक्षा ठराविक प्रश्नांचाच अभ्यास करण्याची विद्यार्थी परीक्षा पध्दती ही काही प्रमाणात कारणीभूत असली तरी विद्यार्थ्यांमधील अभ्यासाच्या सवयींचा दोष दुर्लक्षित करता येणार नाही.

वरील प्रमाणे अभ्यास करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना अपेक्षेकडून वेगळे प्रश्न आल्यास त्या प्रश्नांची उत्तर सोडविणे कठीण होऊन जाते. एवढेच नाही तर केवळ प्रश्नांची भाषा बदलल्यामुळेही त्यांचा गोंधळ होतो. कारण त्यांना विषयाचे पुरेसे ज्ञान आकलन झालेले नसते. येथे त्यांचा अभ्यास सवयी दोषी ठरतात. काही वेळेस विद्यार्थ्यांची तयारी असते. उत्तम पाठ असते. परंतु वेळे अभावी प्रश्न वेळेस पूर्ण करणे याची त्यांना सवय होत नाही आणि गुणांकानुसर उत्तराची मर्यादा लक्षात घेण्याचेही ज्ञान त्यांना नसते. अभ्यास सवयीची विद्यार्थ्यांना जाणीव करून देण्यात आली. त्यांच्या शैक्षणिक संपादनूक यात फरक पडेल असे संशोधिकेस वाटते.

शाळेतील विद्यार्थ्यांचा अभ्यास सवयींचा मागोवा घेऊन त्यांचा शैक्षणिक संपादनूकाशी असलला संबंध शोधून विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करता यावे या दृष्टीने संशोधिकेने प्रस्तुत संशोधन हाती घेतले आहे.

संशोधनाचे महत्त्व -

विद्यार्थ्यांची अभ्यासपध्दती जरी योग्य असेल तर त्यात त्याची चिकाटी परिश्रम, आकलन क्षमता, चांगली असेल तर तो विद्यार्थी सर्वतोपरी यशस्वी होतो. परंतु सध्याची परिस्थिती अशी की, विद्यार्थ्यांना केवळ साधन सामग्री पुरविली जाते व



संपादक  
डॉ. गिरिराजशरण अग्रवाल  
डॉ. मीना अग्रवाल

ISSN 0975-735X

UGC APPROVED CARE LISTED JOURNAL

# शोध दिशा

59



Marketing with technology -Role of technology to change the market trends & behaviour of the consumer – A review study/ <b>Dr. Shilpa Parihar</b>	150
Love Beyond Limits: A Tale of A King And Half Queen of Amber/ <b>Dr. Shilpi Doodwal</b>	155
Academic and Profession Degree for Future Perspective/ <b>Dr. Dinesh Kumar</b>	159
Educational Challenges of Transgender/ <b>Dr Pankaj Bala Srivastava</b>	166
Urban Sprawl Variation and Economical Challenges and Innovations : A Case Study of Ahmedabad/ <b>Vrinda Ojha, Dr Shital Shukla</b>	175
A Study of Geo-Socio-Economic Environment of the Local Entrepreneurs Population of North-East District of Delhi/ <b>Dr Raj Kumar Srivastava</b>	180
From intellect to intuition: the purpose of Vedic education system and its relevance in modern education system : an analytical review/ <b>Dr. Prativa Sree Swain, Anupriya Gupta</b>	188
Manjula Padmnabhan's Play Lights Out: A Feminist Approach/ <b>Dr. Deepak D. Deore</b>	197
Globalization: International Impact, Causes and Concerns/ <b>Dr. Lodhi Kaniz Fatma Niyaz Ahmed</b>	202
Use of New Creative Teaching Strategies in Teaching for All-round Development of Students/ <b>Dr. Minakshi Dayaram Mahale</b>	207
Cultural importance of Saraswati as described in ancient Indian Literature/ <b>Dr. Dilip Kumar Kushwaha, Prachi Ranga</b>	213
Geographical Study of Land Use Efficiency in Nandurbar District/ <b>R. K. Pawar, Dr. Vijay B. Kharate</b>	220
Tribals: Equality, Diversity, Social Mobility In Industry : A Case Study Of Tata Steel/ <b>Anjani Kishore Sahay, Dr Anupama Verma</b>	224
Development of Instructional Program for Learning Disabilities/ <b>Dr. Asha Thoke, Dr. Chandrakant Borse</b>	232
Importance of Capacity Building Programs for Teacher Educators: A Conceptual Study/ <b>Dr. Man Singh, Puja Tripathi, Touseef Malik</b>	238
A cognitive Semantic Analysis of Conceptual Metaphor in Atal Bihari Vajpayee's Poetry/ <b>Dr. Neelam Yadav</b>	245
Importance of Education in Hogwarts' Harry Potter Series/ <b>Deepa Rani, Dr. Mudita Agnihotri</b>	253
Pension scheme to improve the quality of life of weaker sections of Kumaon Division, Uttarakhand/ <b>Dr. Reenu Rani Mishra</b>	258
A Study on Socio-economic characteristics of Rural Women of Uttarakhand/ <b>Pooja Kohli, Dr. Priyanka N. Ruwali</b>	264
The Positive Impact of Social Media on the Students in India/ <b>Arshi Khanam, Tekmal Solmanraj</b>	270





Indian Social & Research Foundation, Akola  
**KALA MAHAVIDYALAYA MALKAPUR, AKOLA**

(Accredited by NAAC with "B" Grade)

In Collaboration with Dr. Manorama and Prof. Haribhau Shankarrao Pundkar Arts, Commerce and Science College, Balapur (M.S.) & Vidarbha Sahitya Sangh, Akola. Department of Marathi, English & I.Q.A.C

**Organized One Day International Interdisciplinary E-Conference  
CERTIFICATE OF PARTICIPATION**

This is to certify that **डॉ. योगिता भगीरथ बारी** has participated in the **One Day International Interdisciplinary E-Conference On "Benefits of Life Values in Contemporary Social System"** held on Thursday 30th September 2021 on Online platform. An International, Online Peer Reviewed, J-Indexed Research Journal "Research Nebula" for Interdisciplinary Studies, ISSN 2277-8071, J-GATE INDEXED and Impact Factor 7.399. He / She / Presented / Published a paper entitled

**समकालीन समाजव्यवस्थेत राज्यघटनेतील मूल्याची उपयोगिता**

Hon. Dr. D.H. Pundkar  
President  
I. S. & R. F., Akola Principal Dr.  
M. and Prof. H. S. Pundkar A.  
C. S. College, Balapur (M.S.)

Dr. Prakash Wankhade  
HOD Marathi  
Manorama & Prof.  
Pundkar A.C.S.  
College, Balapur, Akola

Dr. Rajesh Olambe  
HOD English  
Manorama & Prof.  
Pundkar A.C.S.  
College, Balapur, Akola

Seema Rothe  
Executive Chairman  
Vidarbha Sahitya  
Sangh, Akola

Dr. Dipali Gawande  
HOD Marathi  
Kala Mahavidyalaya,  
Malkapur Akola

Asst. Prof. Pravin Ugale  
HOD English  
IQAC-Coordinator Kala  
Mahavidyalaya, Malkapur,  
Akola

Dr. Gitali S. Pande  
Principal & Convenor  
Kala Mahavidyalaya,  
Malkapur, Akola





## धुळे तालुक्यातील माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शाळेतील शिक्षकांच्या संगणक विषयक अभिवृत्तीचा तुलनात्मक अभ्यास

डॉ. योगिता भगीरथ बारी

सहाय्यक प्राध्यापक,  
बापूसाहेब डी.डी. विसपुते शिक्षणशास्त्र  
महाविद्यालय, धुळे  
yogitabari2@gmail.com

### प्रास्ताविक

संगणक शिक्षण क्षेत्रातील उपयोग अतिशय महत्वाचा आहे. विद्यार्थ्यांना ज्ञान देण्यासाठी तसेच शिक्षकाला स्वतःच्या ज्ञानात भर घालण्यासाठी संगणकाचा उपयोग होतो. संगणकाचे ज्ञान प्रत्येक शिक्षकाला असणे गरजेचे आहे. शिक्षकामध्ये असणाऱ्या काही उणीवा संगणकाद्वारे भरल्या जावू शकतात. शिक्षकांना संगणकाचे परिपूर्ण ज्ञान असेल तर निश्चितच त्याचा फायदा सर्व विद्यार्थ्यांना होतो. आज संगणकामुळे संपुर्ण जग हे जवळ येण्याच्या मार्गावर आहे. त्यामुळे नवनवीन माहिती घेणे हे आवश्यक झाले आहे. या युगात वावरायचे असेल तर संगणकाचे ज्ञान आवश्यक आहे. संगणकामुळे काही विशिष्ट घटक विद्यार्थ्यांना विविध प्रकारची चित्रफित दाखवून, दृष्टे दाखवून त्यांचे ज्ञानदान करता येते. संगणक शिक्षणामुळे अभ्यासक्रम योग्य रितीने पार पाडणे शक्य होते. यातून संगणक शिक्षण शाळेत दिले जाणे महत्वाचे ठरते. कारण आजच्या स्पर्धात्मक युगात सर्व विद्यार्थ्यांना योग्य रितीने मार्गदर्शन मिळावे या दृष्टीने संगणकाचा वापर करणे आवश्यक ठरते.

आजचे युग हे माहिती तंत्रज्ञानाचे युग आहे. संगणक शिक्षणाची आवश्यकता आज सर्वच स्तरावर गरजेची आहे. शिक्षक हा विद्यार्थ्यांना अध्यापन करण्याचे कार्य करतो. जर शिक्षकाला या संदर्भात माहिती कमी असेल तर त्याच्या अध्यापनाचा विद्यार्थ्यांना उपयोग होणे शक्य नाही. बऱ्याच शिक्षकांमध्ये संगणकाविषयी उदासिनता दिसून येते. नवीन गोष्टी आत्मसात करणे, शिणे याकडे लक्ष न देता ते अशा गोष्टीपासून दूर राहतात. विद्यार्थी हा उद्याचा भावी नागरीक असल्यामुळे त्याला संगणकाचे ज्ञान असणे अपेक्षित आहे. विद्यार्थ्यांना ज्ञान मिळावे यासाठी शिक्षकाला संगणकाचे ज्ञान असणे आवश्यक ठरते. म्हणून संगणकाच्या ज्ञानाची शिक्षकाला आवश्यकता आहे.



**AKSHARA**

E-ISSN 2582-5429



**MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL**

Single Blind Peer-Reviewed & Refereed International Research Journal

Office. Polt.No. 42 Gokuldharm Residency Prerana nagar , Bhusawal Dist. Jalgaon (Maharastra) 425201



**Certificate of Participation**



This is to certify that the review board of **Akshara Multidisciplinary Research Journal** accepted the research paper / article by

Prof. Dr. / Mr. / Mrs. Minakshi Dayaram Mahale

titled as शुके शिष्यात्सि साध्यमिह शक्तिमि इ. ए. वी. रथा विद्यायन्त्रि कोट्टु विद्वान्प्रसास्य अभ्यास

It is Single Blind peer reviewed and published in the in the

month of May 2023 -----We express our thanks for sending

research material to be published in our AMRJ.



TOGETHER WE REACH THE GOAL

ISSN 2582-5429



9 772582 542001

Editor in Chief  
Dr. G. S Koli



## धुळे शहरातील माध्यमिक शाळेतील इयत्ता ८ वी च्या विद्यार्थ्यांच्या कौटुंबिक वातावरणाचा अभ्यास

डॉ. मिनाक्षी महाले

प्र.प्रचार्य

बापूसाहेब डी.डी. विसपुते शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, धुळे

सारांश-

प्रस्तुत संशोधनात माध्यमिक शाळेतील विद्यार्थ्यांच्या कौटुंबिक वातावरणाचा अभ्यास करण्यासाठी सर्वेक्षण संशोधन पध्दतीचा अवलंब केला होता. इयत्ता ८ वी चे २०० विद्यार्थी हे नमुना म्हणून निवडले होते. माहिती संकलित करण्यासाठी संशोधिकेने ज्ञात प्रबोधिनी पुणे यांची, तुमच्या कुटुंबाविषयी थोडे ही मानस संशोधिका प्रश्नावलीचा वापर केला आहे. संकलित माहितीचे विश्लेषण करण्यासाठी मध्यमान, मध्यांक, बहुलक प्रमाण विचलन, t मूल्य इ. संख्याशास्त्रीय परिणामाचा अवलंब करण्यात आला आहे. निष्कर्ष धुळे शहरातील विद्यार्थी व विद्यार्थिनी तसेच अनुदानित व विनाअनुदानित शाळेतील कौटुंबिक वातावरणाचा फरक विद्यार्थ्यांपेक्षा जास्त आहे.

प्रास्ताविक -

कुटुंब ही समाजाची आधारभूत संस्था आहे. विवाह ही कुटुंबाची मूलभूत अट आहे. प्रत्येक कुटुंबात दोन किंवा त्यापेक्षा अधिक पिढ्यांचे वास्तव्य असते. कुटुंबातील सर्व सदस्य एकासाठी सर्व आणि सर्वांसाठी एक या भावनेने भारावलेले असतात. दोन पिढ्यांमधील कुटुंब सदस्यांमध्ये मतभेद आणि संघर्ष सुरु असतात. म्हणून मुलांच्या शिक्षणाची पहिली सुरुवात ही कुटुंबापासून होते किंबहुना असेच म्हणावे लागेल की, "ज्ञान मिळविण्याचे प्रमुख साधन म्हणजे कुटुंब होय". कौटुंबिक वातावरण हे त्यांच्या शैक्षणिक प्रगतीवर परिणाम करणारे आहे.

मुलं कुटुंबात जन्माला येते, कुटुंबातूनच व्यक्ती विकसित होत जाते. म्हणूनच मुलांवर पहिले सुसंस्कार करणारी व्यक्ती घडविणारी कुटुंब ही मूलभूत संस्था आहे. कुटुंबातील आचार-विचार, नैतिकतामूल्ये, संस्कार इ. नुसार बालकांच्या वर्तनात प्रतिबिंबित बसते आणि त्यातूनच कौटुंबिक वातावरण विकसित होत जाते. तेव्हा कुटुंब म्हणजे एकाच एक किंवा अधिक पुरुष किंवा एक किंवा अधिक स्त्रिया आपली अगर दत्तक मुले यांच्यासह निदान ही मुले लहान असेपर्यंत एकत्र राहणारा सामाजिक समूह म्हणजे कुटुंब होय.

कुटुंबात बोलणे चालणे, वर्तणुकीचे शिक्षण हे कुटुंबातच होत असते. शिक्षणा पाया कुटुंबातच आहे. बालकाचा जन्म ते मृत्यूपर्यंत व्यक्ती ही कुटुंबातच वावरत असते. म्हणजे कुटुंब हे जीवनभर चालणारी शिक्षणाची शिदोरी आहे. त्यामुळे बालकांच्या सर्वांगीण विकासामध्ये कुटुंब हे प्रमुख भूमिका बजायते. कौटुंबिक वातावरणाचा मुलांच्या शालेय जीवनावर तसेच व्यक्तीमत्वापासून साधल्या जाणाऱ्या सर्वांगीण विकासावर काय परिणाम होतो हा या संशोधनाचा उद्देश म्हणून संशोधिकेने हा अभ्यास विषय हाती घेतलेला आहे.

संशोधनाची गरज-

विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक यशात कुटुंबाचा आणि शाळेचा सिंहाचा वाटा असतो, म्हणूनच अशा प्रकारचा विषय, संशोधनासाठी हाती घेतला होता. विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकास करणे हे शाळेचे प्रमुख कार्य आहे. विद्यार्थ्यांना महाविद्यालयातून मिळणारे शैक्षणिक वातावरण व कुटुंबातील असणारे वातावरण लक्षात घेणे, तसेच कुटुंबातील सदस्य यातील आंतरक्रिया नातेसंबंध यांच्यातील भावभावना आणि त्यात रुजणारी मूल्य संस्कार आणि त्यांच्या शैक्षणिक प्राविण्यावर कसा परिणाम होतो हे जाणून घेण्यासाठी संशोधन समस्येची गरज आहे. बालविकास कार्यासाठी कुटुंब संस्थेसारखी दुसरी संस्था नाही. मानवाच्या सर्व प्राथमिक आणि मुलभूत गरजा या कुटुंबातूनच भागविल्या जातात. त्यात अन्न, वस्त्र, निवारा या गरजांची सोय कुटुंबात होते. शैक्षणिक गरजा आणि कुटुंबात असलेले प्रेम जिव्हाळा, आपुलकी, सहानुभूती विश्वासाचे आदराचे इ. बाबींचे स्थान अभ्यासण्यासाठी संशोधन समस्या गरजेची वाटली. संशोधिकेने कौटुंबिक वातावरणाचा अभ्यास करणे जरीचे वाटले. या विषयांचा सखोल अभ्यास आणि संशोधन करण्याची काळाची गरज संशोधिकेला वाटली, म्हणून प्रस्तुत संशोधन हाती घेतले.